

Zagreb, 28. travnja 2011.

Očitovanje Akademijskog vijeća o nacrtima prijedloga Zakona o sveučilištu, Zakona o visokom obrazovanju i Zakona o znanstvenoj djelatnosti

Štovani,

Ovo očitovanje temeljeno je na raspravi o prijedlozima zakona na Akademijskom vijeću, koje je po ovlaštenju vijeća napravljeno u redakciji radne skupine u sastavu :

- Prof. **Enes Midžić**, dekan
- Prof. dr. sc. **Sibila Petlevski**, Pročelnica katedre teorija i analitika
- Prof. **Goran Sergej Pristaš**,
- Prof. **Bruno Gamulin**, Prodekan za međunarodnu i međusveučilišnu suradnju
- Prof. **Ozren Prohić**, predstavnik Odsjeka kazališne režije i radiofonije
- Izv. prof **Mato Ilijić**, prodekan za filmske studije

Povod

Objavom nacrta prijedloga triju zakona, koje je 19. travnja 2011., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa objavilo na svojim e-stranicama, **otvorena je tek sada mogućnost široj akademskoj zajednici da se upozna s prijedlozima zakona** koji bitno mijenjaju sliku, ustroj, rad i ulogu visokoškolskih institucija, visokoškolskog obrazovanja, znanstvenog rada i istraživanja.

Ne ulazeći u stručnu pravno-strukturnu analizu zakona i modaliteta donošenja istih, dužni smo upozoriti na jedno prilično zanemareno područje, područje umjetnosti koje slijedom povijesne odijeljenosti i samostalnosti, u samosvojnom i prirodnom razvoju odvojeno od sustava sveučilišnog ustroja i sustava znanosti, te gubitka veze s Ministarstvom kulture, uvijek ostaje nedefinirano te tretirano usputno na "odgovarajući" način odrednicama koje važe za znanost.

Ono u što ti zakoni zadiru, pitanja su na koja u njima nema odgovora, a upravo su to bitne odrednice koje pobliže definiraju pojam, mjesto, ulogu, okvire i uvjete istraživanja u umjetničkom području, umjetničko istraživanje, te povijesnu prepoznatljivost i utemeljenost nekih temeljnih nacionalnih vrijednosti kojima se umjetničko područje izdvaja iz dosada definiranih područja znanosti unutar i izvan sustava sveučilišnog obrazovanja.

Kako je već "Bolonjskom reformom" uveden jedan ne sasvim prirodni model u umjetničko sveučilišno obrazovanje, potrebno je novim zakonima ne produbljivati nedoumice mehaničke primjene "bolonje" na sve i sva, te ostaviti prostora za "kreativnost i izvrsnost izvan sustava ECTS-a", jer najbolje pretpostavke "bolonje" su na umjetničkim akademijama kroz individualni i grupni umjetnički rad te mentorsku nastavu i poduku uvedena od njihova osnutka.

Načelne primjedbe

1. Novi nacrti predloženih Zakona o visokom školstvu i Zakona o znanstvenom radu pokazuju **intencije** uvažavanja specifičnosti umjetničkog područja, međutim Zakon o sveučilištu ozbiljno dovodi u pitanje njihovu provedivost. Naime, umjetničke akademije nisu samo značajne sveučilišne sastavnice nego, prije svega, predstavljaju **institucije od iznimne kulturne i društvene važnosti**, odnosno, one su **nedvojbeno nacionalno kulturno dobro** i imaju iznimno važan kulturni utjecaj i izvan same sfere visokog školstva što dokazuju brojna međunarodna i domaća priznanja, međunarodna prepoznatljivost umjetnika koji su nastavnici na tim institucijama, kao i studentska produkcija. Djela nastala na umjetničkim akademijama postala su dijelom hrvatskog kulturnog dobra i konstitutivni su segment redovnog/svekolikog kulturnog života u Hrvatskoj. **Institucionalna destabilizacija akademija** zbog mogućeg gubitka pravne osobnosti i identiteta koji sugeriraju pojedini članci Zakona o sveučilištu, za posljedicu će imati ugrožavanje javne važnosti umjetničkih akademija s nesagledivim posljedicama.

2. Smatramo da je neophodno **ime Zakona o znanstvenoj djelatnosti promijeniti** u Zakon o znanstvenoj djelatnosti i istraživanju. U tom zakonu mora se jasno definirati **umjetničko istraživanje kao jednakopravni ekvivalent znanstvenom istraživanju**.

Jednim dijelom to se mora provesti ustrojem Nacionalnog vijeća za znanost i tehnologiju u kojem, po sadašnjem prijedlogu, nije predviđen član iz umjetničkog područja. Napominjemo da su sloboda istraživanja i usavršavanja temeljni principi akademskog života koji se moraju uvažavati u sustavu državnog i fondovskog financiranja istraživanja te rada na sveučilištu. **Povelja temeljnih prava EU** u poglavlju 13 navodi eksplicitno da će: “umjetničko i znanstveno istraživanje biti nesputano”. Iz toga proizlazi da se u odgovarajućem omjeru uz znanstvenu djelatnost i istraživanje mora omogućiti prostor za umjetničko istraživanje unutar visokog školstva.

3. Nacionalno vijeće za znanost i tehnologiju već svojim naslovom, a tako i predviđenim sastavom **isključuje umjetničko područje** (članak 8.) u polju istraživanja. Nacionalno vijeće za znanost i tehnologiju mora uz strategiju kojom su određeni znanstveni prioriteti odrediti i poziciju umjetničkog istraživanja kao prioritetnu, s obzirom da je tu riječ o temeljima nacionalnog identiteta i opstojnosti kulture naše male nacije u složenom europskom okruženju.

U djelokrug rada Nacionalnog vijeća za znanost i tehnologiju RH trebalo bi i kroz ime i kroz program **ugraditi kategoriju “istraživanja”** koje bolje/dostatno definira nadležnost bez mogućnosti naknadnih arbitrarnih interpretacija, a ujedno definira cjelovitu programsku orijentiranost jednog takvog tijela. Sastav Nacionalnog vijeća za visoko obrazovanje predmnijeva da se oni biraju iz znanstveno definiranog područja i nužno je zbog značajnog udjela visokog umjetničkog školstva da u tom tijelu bude zastupljen relevantni i kompetentni predstavnik umjetničkog područja.

U pojmovniku spominjanjem znanstvenika istraživača nema dovoljno prostora za prepoznatljivost nastavnika/umjetnika u umjetničkom istraživanju.

Definiranjem znanstvene djelatnosti gdje se podrazumijeva da se to ne donosi na umjetničko istraživanje otvara se prostor diskriminaciji i isključivanju relevantnog umjetničkog istraživanja.

4. **Frascati sistematizacija**. Eksplicite u čl. 4. st. 1. Zaklona o znanstvenoj djelatnosti navođenja da se znanstvena djelatnost ovog zakona razumijeva kao temeljno, primijenjeno i razvojno znanstveno istraživanje kao i posebnosti izražen je u znanstvenom području društvenih humanističkih znanosti logički isključuje svaku mogućnost istraživanja u

posebno umjetničkom području. Iz takvog stava najčešće i kod relevantnih stručnjaka se cjelokupno umjetničko područje nedopustivo sistematizira unutar Humanističkih znanosti odnosno Znanosti o umjetnosti. To u svakom slučaju znači da se ne smije prema dosadašnjoj praksi supstituirati umjetničko područje predstavnicima humanističkih znanosti, odnosno znanosti o umjetnosti kako to i različite službe čak u statističkim primjenama Frascatti sistematizacije nastoje prikazati.

5. **Definiranjem znanstvenih pravnih osoba** koje se bave znanstvenom djelatnošću i upisane su u upisnik znanstvenih osoba AZVO-a osporava se prepoznatljivost institucija koje se bave umjetničkim istraživanjima. Umjetničke akademije temeljne su institucije u kojima se provodi umjetničko istraživanje te bi prema tome morale biti prepoznatljive pri primjeni pojma znanstvena pravna osoba, kao i svih reperkusija koje iz toga proizlaze.

6. **Kriteriji izbora u umjetničko - nastavna zvanja** (pa i znanstveno-nastavna zvanja), koje utvrđuje Nacionalno vijeće, neće u provedbi biti dostatni za odgovarajuću i željenu izvrsnost, ukoliko se pri tim tijelima ne uspostave odbori koji će omogućiti pregled postignuća koja valoriziraju umjetnici s akademskim kompetencijama. Ta bi akademski kompetentna prosudbena tijela imala pregled nad svakim pojedinačnim izborom u određena zvanja, a temeljen na minimalnim nacionalnim kriterijima. Posebice u umjetničkom području gdje se ne mogu uspostaviti brojčani kriteriji koji su temeljeni na standardiziranim pravilima kakva se primjenjuju u znanstvenom području važno je da se umjetnička izvrsnost procjenjuje kroz jedno nacionalno tijelo koje će svojim kompetencijama i odgovornošću osigurati da se ne dezavuiraju visoko uspostavljeni kriteriji izbora u umjetničko-nastavno zvanje. Prepuštanje tih kompetencija svakom pojedinom visokom učilištu dovelo bi do relativizacije i proizvoljnosti kriterija i time smanjilo istovrijednost izbora u znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja.

7. **Iz aspekta osiguravanja kvalitete obrazovanja** nepoželjno je povezivati na bilo koji način financiranje s ocjenjivanjem studenata, njihovom prolaznošću ili statistikama završnosti, a što je tendencija koju u Prijedlogu Zakona o Sveučilištu začinaju odredbe o programskom ugovoru i uvođenju upliva na odlučivanje o odobravanju ili ukidanju pojedinih studijskih programa te raspodjeli novčanih sredstava unutar Sveučilišta od strane političkih aktera. Naime, tržišno modeliranje bilo koje proizvodnje, pa tako i obrazovanja vodi ka jednom: minimumu kvalitete po maksimalnoj cijeni. Smatramo da javno obrazovanje od nacionalnog interesa mora biti izuzeto od takve logike, jer po tim principima će uvijek moći funkcionirati privatne komercijalne obrazovne organizacije.

Također, dugoročno negativni utjecaj na kvalitetu nastavnog kadra imale bi odredbe kojima se ograničava napredovanje nastavnika u zvanjima. Naime iz Prijedloga Zakona vidljivo je da napredovanje ne bi više primarno ovisilo o kvaliteti i intenzitetu rada nastavnika, već o nizu vanjskih faktora kao što su programski ugovor i statistički izračuni o strukturi nastavnog kadra. Time bi najbolji studenti - mladi znanstvenici i umjetnici bili demotivirani da svoju karijeru grade u sklopu Sveučilišta.

Nadalje, suženo upravljačko tijelo Sveučilišta dovelo bi do nekompetentnog odlučivanja o problemima za koje je potreban temeljit uvid u situaciju u obrazovanju te situaciju u društvu. Naime, određeni studijski programi su inherentno jeftiniji od nekih drugih. Npr. u umjetničkom području Studij dramaturgije je inherentno jeftiniji od Studija filmske i televizijske režije. No kvantitativnu i kvalitativnu ocjenu toga mogu kompetentno dati samo stručnjaci s intenzivnim iskustvom na tom području odnosno u tim ili srodnim strukama.

Zaključno i prijedlog

Obzirom da u predloženim novim, gore spomenutim Zakonima, po našem mišljenju još postoje mnoge nedorečenosti, nejasnoće i dvojbe oko tretiranja Umjetničkog područja, nomenklature nastavnika, nastavnih programa, izvedbenih programa, ustroja sastavnica i metoda evaluacije kompetencija budućih napredovanja visokoškolskih nastavnika smatramo da bi predložene Zakone još trebalo sustavno poboljšati kako bi odgovarali civilizacijskom trenutku vremena u kome živimo i ujedno donekle sukladan našoj akademskoj tradiciji.

S obzirom da prijedlozi zakona očito ne polaze od strateških načela razvoja umjetničkog područja i umjetničkog istraživanja u sveučilišnom kontekstu (a koje ne prepoznajemo niti u temeljnim dokumentima Ministarstva kulture RH) smatramo da je prije donošenja zakona neophodno donijeti Nacionalnu strategiju znanosti i visokog školstva koja će ravnopravno uključivati i umjetničko područje.

Mišljenja smo da bi osnovne smjernice naših Zakona trebale biti sukladne, ili barem u dosluhu, s postojećim europskim i globalnim međudržavno usvojenim dokumentima koji se odnose na prostor umjetničkog školstva koje je posebnost u odnosu na visoko obrazovanju koje je u nomenklaturi blisko ili predstavlja znanstvena područja.

Također, trebali bi biti kompatibilni smjericama i standardima krovnih sveučilišnih i akademskih Eu i svjetskih asocijacija, jer je to svijet u kojem svakodnevno živimo i želimo živjeti, a koji je unatoč mnogim i raznolikim ustrojnim mogućnostima – uređen i jedinstven u osnovnim visokoškolskim parametrima.

Kako to bitno određuje, usudili bi se reći, i u tim zakonima nedotaknute kulturne okvire, nacionalne interese i perspektive, a kroz ne sasvim jasno definirane obrazovne istraživačke i financijske okvire rada umjetničkih akademija i djelovanja umjetnika nastavnika na istraživačkom području, **smatramo da treba dati prostora dovoljno otvorenoj, stručnoj i kvalificiranoj raspravi akademskoj i zainteresiranoj stručnoj i kulturnoj javnosti., a prije upućivanja zakona u redovitu proceduru.**

U tom smislu predlažemo da se prije upućivanja zakona u redovitu proceduru oni upute u javnu raspravu sukladnu i uobičajenu pri donošenju ključnih zakona koji dugoročno određuju u uvjetuju provođenje nacionalnih interesa.

Sa štovanjem

Dekan

Enes Midžić, redoviti profesor

Prilog: Neke usputne primjedbe na prijedloge zakona

PRILOG:

Neke usputne primjedbe na prijedloge zakona

ZAKON O SVEUČILIŠTU

Članak 8. stavak 4.:

„Sastavnice sveučilišta **moгу** imati žiro račun ...“ – što pravno znači ova dispozicija - da sastavnice Sveučilišta i mogu i ne moraju imati žiro račun – ispravnija pravna konstrukcija:

Sastavnice Sveučilišta imaju žiro račun

„Statutom Sveučilišta **može se** odrediti da, u **opravdanim slučajevima**, pojedini fakulteti i umjetničke akademije imaju pravnu osobnost.“

- ovaj dio stavka je nejasan i proturječan sam sebi. Naime, stavljena je generalna klauzula **U OPRAVDANIM SLUČAJEVIMA** što dovodi do nejasnoće i mogućnosti svekolikog tumačenja. Koji su to opravdani slučajevi? Ovim stavkom se pojedini fakulteti i umjetničke akademije stavljaju u **potpuno neravnopravan odnos**.

Zašto fakultetima i umjetničkim akademijama **ukinuti ili ograničavati pravnu osobnost?! Nastavno**, ovo je ekvivalent kao da se fizičkoj osobi oduzme poslovna sposobnost.

Članak 11. stavak 1.

„Senat je predstavničko tijelo sveučilišta... a koje sukladno statutu odlučuje o organizaciji znanstvene - treba dodati i **umjetničke ...** djelatnosti sveučilišta

Članak 11. stavak 4.

„Čelnici sastavnici **ne mogu** biti članovi senata“ – Postavlja se pitanje zašto, naime članak 2. normira da su to akademski nastavnici, a ovaj stavak **izrijeком** zabranjuje čelnicima sastavnice da ne mogu biti članovi senata. Radi li se ovdje o dvostrukoj liniji odlučivanja ili preraspodjeli nadležnosti?

Članak 12. stavak 2. alineja 2.

„Sveučilišno vijeće ima devet članova od kojih četiri imenuje Vlada Republike Hrvatske...“ – zašto je nadležnost imenovanja dana Vladi RH – znači li ovo gubitak autonomije Sveučilišta ili ograničavanja iste?

Članak 12. stavak 4.

„Članovi sveučilišnog vijeća moraju imati **odgovarajuće iskustvo i obrazovanje** nužno za osiguranje provedbe utvrđene misije i zadaća sveučilišta“ – nejasno normirani uvjeti koje uistinu moraju zadovoljavati članovi Sveučilišnog vijeća – naime radi se o uopćenoj definiranosti koja je **neprecizna** i može dovesti do različitih pravnih i čisto arbitrarnih tumačenja.

Članak 14. stavak 1.

„Pod preustrojem sveučilišta podrazumijeva se, u smislu ovog Zakona, **restrukturiranje** i reorganizacija sveučilišta i njegovih sastavnica.... – koji je smisao ove pravne norme? Čitajući ovu normu dolazi se do zaključka kako sastavnica sveučilišta neće imati utemeljene pravne osnove za „ZAŠTITU“ OD TVZ. **RESTRUKTURIRANJA I REORGANIZACIJE**. Smatramo da bi ovo odredba trebala biti brisana ili drugačije nomotehnički precizirana.

Članak 17. stavak 3.

„... Izvedbena komponenta utvrđuje se na temelju unaprijed utvrđenih pokazatelja provedbe programskih ugovora – koji su to **pokazatelji** te hoće li oni na objektivan način prikazivati rad svakog pojedinog sveučilišta odnosno njegovih sastavnica

Članak 27 stavak 1.

„Nadzor nad zakonitošću rada sveučilišta i njegovih **općih akata** .... obavlja Ministarstvo – zašto je ova nadležnost sa Senata Sveučilišta prebačena na Ministarstvo. Mišljenja smo da se Sveučilište može strukturalno odrediti prema općim aktima i svojim i svojih sastavnica i da se radi o nepotrebnoj centralizaciji i gubitku autonomije Sveučilišta odnosno oduzimanju jednog bitnog djela nadležnosti koja predstavlja svojevrsni habitus opstojnosti.

ZAKON O VISOKOM OBRAZOVANJU

Članak 9. stavak 1 i stavak 2.

Predvidjeti mjesto i za predstavnika umjetničkog područja.

Članak 2. stavak 1.

Osnovni pojmovi

"Suradnik postdoktorand - osoba s akademskim stupnjem doktora znanosti, izabrana na radno mjesto suradnika postdoktoranda na sveučilištu radi usavršavanja u samostalnom znanstvenom istraživanju".

Članak 5.: U sastavu Nacionalnog vijeća predvidjeti predstavnika umjetničkog područja.

Članak 11. stavak 2.: Ustrojavanje sveučilišta .....sa svrhom provođenja i **umjetničkog rada**.

Iza riječi doktora znanosti treba dodati „odnosno **doktora umjetnosti**“

Članak 14. stavak 2:

“Unutarnji ustroj sveučilišta i njegovih sastavnica uređuje se statutom sveučilišta sukladno posebnom zakonu”

Kojem zakonu? Zakonom o Sveučilištu u članku 8. stavku 2. normirano je kako se unutarnji ustroj sastavnice sveučilišta uređuje statutom sveučilišta. Međutim, naslovljeni Zakon ne normira tijela fakulteta ili umjetničke akademije kao sadašnji Zakon: dekan, vijeće sastavnice i druga tijela propisana općim aktom sveučilišta i sastavnice. Iz navedenoga proizlazi da pojedine sastavnice sveučilišta više neće moći imati samostalnost u odlučivanju ili će se raditi o delegiranju nadležnosti za što ne postoji pravna osnova u Zakonu o sveučilištu. Nastavno, iz navedenog je jasno razvidno da isto neće moći biti propisano ni statutom sveučilišta kada nije normirano Zakonom.

Članak 30. stavak 1.:

“Sveučilišni diplomski studij osposobljava studente za visokostručni rad...uz istodobnu pripremu za nastavak znanstvenog - **treba dodati i UMJETNIČKOG usavršavanja**.

Članak 47. stavak 2., alineja 2.:

- sudjelovanje u stručnom, znanstvenom i **umjetničkom** radu.

Članak 59. stavak 5.:

Morali bi se osigurati jedinstveni kriteriji koji će osigurati izvrsnost na nacionalnoj razini.

Vanjski član povjerenstva zasigurno ne osigurava željeno poštivanje kriterija, što je razvidno iz svih dosadašnjih provedbi svih izbora i evaluacija.

Članak 6o. stavak 2.

Razmotriti mogućnost izbora u naslovna zvanja i viša od docenta.

Članak 6i. stavak 2.

Naravno treba se odnositi i na umjetnički rad.

ZAKON O ZNANSTVENOJ DJELATNOSTI

Članak 19.: Normira Sveučilišta – kakva mogu biti javna i privatna, način na koji se osnivaju i sl.

Mišljenja smo da je intencija pravne norme definiranja sveučilišta ostvarila svoju svrhu, ali možda bi ova norma primarno trebala biti u Zakonu o sveučilištu, a ne u Zakonu o znanstvenoj djelatnosti – koji je njen stvarni smisao u ovom Zakonu?

Promišljajući o nacrtu prijedloga Zakona o znanstvenoj djelatnosti smatramo da je korektno koncipiran i da su iz Zakona o visokom obrazovanju „preslikane“ mnoge pravne norme.

Nadalje, u VII poglavlju normirana su suradnička radna mjesta: znanstveni novak i suradnik postdoktorand. Iako je i ova tematika normirana Zakonom o visokom obrazovanju ovakvim se normiranjem stječe „prednost“ znanosti nad umjetnošću. Ova komparacija nikako nije negativistička, nego mišljenja smo da bi bilo oportuno predložiti i slično odgovarajuće posebno normiranje u umjetničkom području.

Takvom pravno-normativnom određenošću stječe se prednost ne samo u normativnom nego i u stvarnom smislu: osiguravanjem suradničkih radnih mjesta, sredstava za projekte i sl.

Referentni internacionalni dokumenti:

1. *EUA – Magna Carta Universitatum, 1988.g.*
2. *UNESCO – IAU: Recommendation concerning the STATUS OF HIGHER-EDUCATION TEACHING PERSONEL*
3. *ELIA – European League of Institutes of the Arts*
4. *CILECT- Centre International de Liaison des Ecoles de Cinema et de Television*
5. *GEECT – The Groupement Europeen des Ecoles de Cinema et de Television*

E. Midžić